

CONFIDENTIA.

Vide *Simonia Confidentialis.*

CONFIRMATIO.

1. Sacramentum Confirmationis communiter *Confirmatio* appellatur; quia hoc termino apprime indigitatur virtus ac præcipuus hujus Sacramenti effectus, in eo positus, quod Spiritus Sanctus per illud gratiam Baptismi perficiat nova communicatione donorum suorum, maxime doni fortitudinis, quo digne suscipientes robur animumque acquirunt palam confitendi veritates Christianæ Religionis, fidemque in Baptismo acceptam, & gravissimis resistendi tentationibus, quibus ab ejus confessione possent amoveri; ob eamque causam Episcopus conferens hoc Sacramentum sacri chrismatis unctione confirmandum illinit in fronte, confirmandus & roborans unctionem, quæ in collatione Baptismi tantum facta fuerat in summitate capitis.

2. Ut aliorum novæ legis Sacramentorum, ita & hujus verus Institutor est Christus; sed illud promittendo tantum instituit, non dando; necesse enim erat, ut moreretur, a mortuis resurgeret, & in cælum conscenderet, antequam daret plenitudinem Spiritus Sancti, in qua proprius hujus Sacramenti effectus consistit.

3. Ecclesia communiter recipienti hoc Sacramentum assignat Patrinum, qui doceat illum, qua ratione in militia Christi data occasione sit pugnandum; sicut talem assignat recipienti Baptismum, ut recens baptizatum in casu necessitatis instruat in iis, quæ ad Fidem & Religionem spectant. Inter Patrinum & Confirmatum contrahitur affinitas spiritualis, de qua agetur in Titulo de Cognatione spirituali, dum de impedimentis matrimonii loquemur.

4. Sacrum Chrisma confectum ex oleo olivæ & balsamo, ac benedictum ab Episcopo est materia hujus Sacramenti. Ad primum casum hujus Tituli dicitur, num Apostoli Chrisma adhibuerint; an vero impositio manuum sola sit hujus Sacramenti materia; & utrum in hoc ultimo casu Apostoli ex dispensatione ab ipsomet Christo accepta egerint.

5. Forma hujus Sacramenti in his verbis consistit: *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.*

6. Minister Sacramenti Confirmationis est Episcopus. Expendetur in sequentibus, an sententia D. Thomæ, quod scilicet

licet Papa in casu necessitatis ministerium hujus Sacramenti simplici Sacerdoti delegare possit, opinioni contrariæ prævalere debeat.

7. Intentio Dei est, ut omnes, qui Baptismum receperunt, Sacramentum Confirmationis recipiant. Primis Ecclesiæ sæculis collatum est hoc Sacramentum neo-baptizatis, & quidem immediate post Baptismum, cum præsens esset Episcopus. Hodie autem requiritur usus rationis & instructio de effectibus, quos producit in iis, qui cum necessaria dispositione illud recipiunt. Præter gratiam habitualementem, quam digne recipientibus confert, producit etiam, non minus ac Baptismus & Ordo, characterem indelebilem; quo fit, ut iterari non possit.

CASUS I. Archelaus Episcopus & Vicarius Apostolicus in Chochinchina, cum Chrisma habere non posset, contulit Sacramentum Confirmationis per solam impositionem manuum; & consequenter nec adhibuit formam ordinariam: *Signo te &c.*

R. Absolute non potest condemnari ut nullum id, quod egit Archelaus, neque defendi tanquam indubitatum, quod invalide contulerit Sacramentum Confirmationis. Nihilominus, quamvis absolute non sit demonstratum, Apostolos, eorumque successores primis Ecclesiæ sæculis Confirmationem administrasse absque unctione sacri Chrismatis, & consequenter Confirmationes ab Archelao collatæ absolute loquendo pro nullis habendæ non sint; probabile tamen est, ad Confirmationem semper adhibitum fuisse Chrisma, praximque istam magis tutam esse. Hinc Episcopus nunquam administrat Sacramentum Confirmationis per solam manuum impositionem absque unctione, ne agat contra Sanctiones Ecclesiasticas solide stabilitas, & consuetudinem inviolabiliter observatam in Ecclesia. Archelaus igitur confirmatos a se per solam manuum impositionem, si fieri possit, denuo per unctionem Chrismatis sub conditione confirmet: in materia enim Sacramentorum semper sequendum, quod est tutius. *Pontas.*

CASUS II. Faro ad Confirmationem adduxit puerum suum nondum habentem usum rationis.

R. Puer iste fuit valide confirmatus, & Episcopus potuit absque peccato ipsi conferre hoc Sacramentum, simul injungens patri, ut infantem post adeptum usum rationis moneat, jam ipsi collatam esse Confirmationem, nec eam bis recipi posse. Nihilominus cum plurima Concilia ac Synodi statuerint, hoc Sacramentum conferendum non esse ante ætatem

septem annorum, Episcopus haud facile recedat a recepta hac in sua Dicecesi consuetudine, nisi aut infans sit in periculo mortis, aut alia gravis ratio suppetat. *Pontas.*

CASUS III. Sedulius jam confirmatus ab Episcopo suo, cum nullum prorsus collati sibi Baptismi argumentum reperiret, sub conditione fuit de novo baptizatus.

ꝑ. Etiam Confirmatio potest ipsi de novo conferri sub conditione; sed clam, & in occulto. *Pontas.*

CASUS IV. Odo Americanus ex nova Francia Septentrionali confirmatus est a simplici Presbytero Missionario, qui habebat a Papa specialem dispensationem, ut possit conferre hoc Sacramentum.

ꝑ. Si in Canada nullus existerit Episcopus, juxta opinionem probabiliorum Americanus iste fuit valide confirmatus: Papa enim potest pro casu urgentis necessitatis talem potestatem concedere simplici Sacerdoti. Notandum tamen, quod talis Sacerdos etiam in casu dictæ necessitatis non possit confirmare, nisi adhibito Chrismate ab Episcopo consecrato; quia Papa non potest concedere simplici sacerdoti potestatem consecrandi Christina. *Pontas.*

CASUS V. Ebrulfus jam sexagenarius nondum fuit confirmatus, etsi habuerit occasionem hoc Sacramentum recipiendi.

ꝑ. Si omissio hæc non est conjuncta cum formali contemptu Sacramenti, neque præbuit grave scandalum, Ebrulfus non peccavit graviter. Nihilominus tamen cum hujusmodi negligentia involvat contemptum saltem tacitum Sacramenti, non ab omni peccato excusari potest Ebrulfus. Censetur autem contemni aut negligi hoc Sacramentum, dum quis commoratus in loco ab urbe Episcopali valde distito, quo Episcopus raro solet venire, non tamen se disponat ad obtinendam Confirmationem, dum scitur, Episcopum eo venturum ad eam conferendam. Eadem ratione a peccato excusari non possunt, qui degentes in urbibus Episcopalibus, ubi Episcopi solent residere, competentem ætatem attigerunt, & tamen Confirmationis Sacramentum non receperunt; nisi prima, qua illud ab Episcopo administrandum sciunt, occasione eidem sese præsentent. Peccatur denique, dum quis receptionem hujus Sacramenti negligit in persecutionibus contra fidem, aut gravibus tentationibus contra eandem. *Pontas.*

CASUS VI. Aselepius anno ætatis vigesimo nondum confirmatus abijt in locum quemdam, ubi sciebat Episcopum Sacra-

Sacramentum Confirmationis dispensaturum; at vero existens in statu peccati mortalis omissa prævia confessione factis sibi ducit, si eliciat actum contritionis, quantum possit, perfectissimæ, cum proposito non relabendi & proxima occasione confitendi. Sic dispositus recipit Sacramentum Confirmationis.

ꝑ. Non commisit sacrilegium omittendo confessionem. Nihilominus fatendum, in Ecclesia vigere consuetudinem Sacramentum Confirmationis præmittendi confessionem; quæ proin extra casum urgentis necessitatis omitti non debet. *Pontas.*

NOTA. Si existens in peccato mortali habeat occasionem confitendi, tenetur sub mortali Confirmationi præmittere confessionem.

CASUS VII. Joannes existens in peccato mortali, sibi tamen non cognito, recipit Sacramentum Confirmationis, nullo prius elicitu actu contritionis.

ꝑ. Recipit effectum Sacramenti, & remissionem peccati. *Pontas.*

NOTA. Hoc falsum esse, certum est; quia nulla Sacramenta per accidens conferunt primam gratiam sine efficaci detestatione peccatorum.

CASUS VIII. 1. Religiosus quidam recepit ordinem Presbyteratus, haud dubitans, se jam esse confirmatum: cum autem postea in rei veritatem magis inquireret, in eam tamen devenire non posset, incipit dubitare, an receperit Sacramentum Confirmationis. 2. Hic ipse Religiosus in actuali Ordinatione ad Presbyteratum male sibi metuit ratione erroris cujusdam, quem commisisse se putat, & dum his inhæret scrupulis, Episcopus Ordinationi insistit. Videns dein, pergit in Cæremoniis, alio agitur scrupulo, & timet, attentionem suam defuisse ad aliquid essenziale, quin tamen sciret, quidnam illud sit. Quid agendum huic Religioso?

ꝑ. Ad 1. Non tenetur de novo recipere Confirmationem. Ad 2. Dummodo habuerit intentionem recipiendi Presbyteratum, Ordinatio non est repetenda sub conditione. *Fromageau.*

CASUS IX. Presbyter quidam fuit ordinatus, antequam Sacramentum Confirmationis recepit. Estne irregularis? Teneturne recipere Confirmationem?

ꝑ. Non incurrit irregularitatem, Plures tamen censent, Presbyterum hunc peccasse venialiter exercendo actus Ordinis ante receptam Confirmationem. Et hinc tenetur recipere hoc Sacramentum. *Fromageau.*

CONJURATIO.

1. Hæc vox, *Conjuratio*, sumitur in duplici sensu. Primo significat conpirationem plurium malum quoddam machinantium, aut consilium agitantium resistendi authoritati publicæ. Qui partem habet in ejusmodi conpiratione, ordinarie peccat mortaliter, raro venialiter tantum.

2. Secundo sumitur hic pro adjuratione dæmonis, qua nomine & autoritate Dei, aut ex reverentia sacris Reliquiis, aut alteri rei sacræ debita quidpiam facere aut declarare jubetur. Hæc species adjurationis, sive fiat per modum precum, sive per modum inductionis, semper est peccatum gravissimum. Quod attinet adjurationem, quæ adhibetur ad expellendum malignum spiritum, Vide Titulum: *Exorcismus*.

CASUS I. Amphianus adjuravit dæmonem ad manifestandum aliquid, quod scire ipsius permultum intererat.

β. Peccavit mortaliter. *Pontas*.

CASUS II. Boso, Alwardus, alique Officiales ac milites præfidiarii scientes, Governatorem urbis aliquos ex iis carceri mancipaturum, eoquod in quodam tumultu eos inter & cives exorto civem quempiam occidissent, conjurarunt, & se invicem defendere constituerunt, si Governator quosdam incarcerare vellet.

γ. Peccarunt mortaliter, & reos se constituerunt seditionis poena capitis plectendæ. *Pontas*.

CONSANGUINITAS.

Vide *Impedimentum Consanguinitatis*.

CONSCIENTIA.

1. *Conscientia* juxta Theologos est *actuale judicium intellectus, distans particulare agibile esse faciendum, quia bonum; vel fugiendum, quia malum*. Duplex distinguitur Conscientia; *recta* scilicet & certa, quæ dicit esse faciendum id, quod præcepto conforme est; & *falsa ac erronea*, quæ dicit esse faciendum, quod præcepto prohibitum est, sub specie non prohibiti. Conscientia erronea non excusat a peccato, dum error est sufficienter voluntarius. Lex & Conscientia sunt regulæ morum. Omne, quod fit contra legem aut Conscientiam, peccatum est. Si error omnino est involuntarius, agens ex eo excusatur a peccato.

2. Ter-

2. Tertia Conscientiæ species est, quam Theologi dicunt *Probabilem*, quæ est convictio interna, quam parit moralis certitudo de bonitate actionis, quæ nititur rationibus probabilibus, ad hanc potius actionem quam ad contrariam inducentibus, ac formidinem errandi excludentibus. Probabilitas harum rationum consistit in hoc, quod talis appareat aut omnibus hominibus, aut parti potiori eorum, saltem sapientibus, aut denique inter sapientes iis, qui sunt celebriores.

3. Duplex alia adhuc distingui potest Conscientia, nimirum dubia & scrupulosa. Conscientia *dubia* opponitur probabili, cum quasi in caligine posita ac in æquilibrio constituta per rationes contrarias, determinare se non possit, quid agere debeat, nec judicare, quibusnam rationibus majus pondus insit. Hinc proprie loquendo conscientia tunc est dubia, dum motiva utriusque partis æqualia intellectum non magis inclinant in hanc partem contradictionis quam in alteram. Et in hoc statu eligendum est, quod ad salutem tutius videtur; si id dignosci non valeat, id sequendum, quod legibus Ecclesiæ magis conforme appareat; si denique adhuc persistat dubium, consulendi sunt viri prudentes, maxime Superiores. Conscientia *scrupulosa* est, dum quis habet quidem motiva ad agendum satis ponderosa, & rationes sufficientes ad vincendum intellectum de licentia actionis, nihilominus levi de causa absque fundamento formidat, se peccare agendo.

CASUS I. Protogenes per Conscientiam erroneam existimans, non dari obligationem sub peccato mortali diebus festis audiendi Sacrum, etsi commode fieri possit, frequenter omittit Sacrum diebus festis.

β. Si ignorantia ipsius nullo modo est voluntaria, quod tamen verosimile non est, excusari posset a peccato non implendo præceptum, quod est tantum juris positivi humani. Si autem ignorantia ipsius aliquo modo est voluntaria, Conscientia erronea non excusat eum a peccato mortali. *Pontas*.

CASUS II. Ildefonsus scit, Jacobum intimum amicum suum esse excommunicatum, & publice denunciatum; & tamen, etsi Conscientia ipsi dicit, se non posse communicare cum eo, quin peccet, & ipse excommunicationem incurrat, eum recipit in domum suam, & occultat, ne occidatur ab inimico, a quo ad necem quæritur.

A a 5

β. Mo-

ꝑ. Motivum charitatis non impedit, quo minus peccet Ildesofus agendo contra Conscientiam suam, quamvis in hoc casu erroneam. *Pontas.*

Vide *Confessio. Dubium. Ignorantia. Opinio. Scrupulus.*

CONSECRATIO.

1. Vox hæc, *Consecratio*, multiplicem sensum recipit: consecrare enim in genere idem est, ac rem ex profana reddere sacram, aut eam benedicere. Sic dicitur consecrari Sacerdos, Ecclesia, Chrisma, Calix, Altare. Figurata etiam dicitur: consecrare quidpiam immortalitati, aut consecrare & devovere se servitiis cujusdam. Hic tamen solum sumitur pro actione Sacerdotis in Sacrificio Missæ vi verborum Christi panem & vinum transmutantis in Corpus & Sanguinem Christi; quæ potestas solis Sacerdotibus concessa est. Panis autem pro Consecratione adhiberi solitus juxta Riturum Ecclesiæ Latinæ debet esse azymus; alioquin mortaliter peccaret Sacerdos, licet Consecratio in pane fermentato foret valida: is confici debet ex farina triticea & aqua naturali simul permixtis, prout & vinum naturale esse debet; alias invalida foret Consecratio. Verba Consecrationis notantur in Canone Missæ; sed non omnia sunt essentialia. Græcorum opinio non est, conversionem panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi non fieri per hæc verba, *hoc est, hic est*, sed tantum per preces subsequentes. Totum, quod defendunt, consistit in eo, quod conversionem istam non solis verbis. *hoc est, & hic est*, attribuendam esse dicant, sed etiam illis, quæ præcedunt, & sequuntur: eorumque opinionem Ecclesia nunquam damnavit, ut ipsemet Pontasius ad casum 13. advertit; discrimen videtur dependere a diversa intentione Græcorum, & Latinorum. Illi enim non habent intentionem consecrandi seu complendi actionem consecratoriam ante completionem precum.

2. Sacerdos absque gravi peccato non potest consecrare unam speciem seorsim ab alia. Quilibet Sacerdos sive suspensus, sive interdictus aut excommunicatus, etiam denunciatus potest valide consecrare, licet non sine gravissimo sacrilegio.

CASUS I. Carolus Parochus ruralis cum sabbato Sancto non posset habere panem triticeum, nec farina suppeteret ad eum conficiendum, sumpsit pro Sacrificio Missæ in die Paschatis panem ex hordeo aut secali, quem & adhibuit pro eomunione Parochianorum.

ꝑ. Pec-

ꝑ. Peccavit mortaliter, & consecravit invalide, non obstante, quod urgens admodum fuerit necessitas. *Pontas.*

CASUS II. Jovinianus Parochus non habens aliam farinam, quam mixtam ex tritico & hordeo, in urgenti necessitate celebrandi ex ea confecit panem pro Consecratione.

ꝑ. Si farina hordeacea fuit in longe minori quantitate quam triticea, valide eo pane uti potuit Jovinianus ad Consecrationem. Si vero utraque farina fuit in æquali quantitate, invalide consecravit. Nihilominus Rarissimus certe casus est, quo talis mixtio habere locum possit. *Pontas.*

CASUS III. Alphius Parochus pagi in media sylva siti, cum urgeret necessitas celebrandi, ut moribundo possit ministrare Viaticum, deficiente aqua ad diluendam farinam triticeam adhibet vinum album, aut aquam in alembico distillatam; sicque panem pro Consecratione coquit.

ꝑ. Non potuit valide consecrare. Idem dicendum foret, si aquæ loco lacte aut melle usus fuisset. *Pontas.*

CASUS IV. Sabinianus Parochus admonitus, quemdam Parochianorum suorum paucas intra horas moriturum, non habet hostiam consecratam pro ministrando Viatico, nec panem azimum.

ꝑ. Non potest absque peccato mortali consecrare in pane fermentato. *Pontas.*

CASUS V. Gervasius Presbyter Ecclesiæ Latinæ cum esset in Morea, ubi in Sacrificio Missæ adhibetur panis fermentatus, & ipse consecravit in pane fermentato, quamdiu ibi morabatur.

ꝑ. Consecravit valide. Si tamen Gervasius in Morea tantum versatus fuisset ut peregrinus aut viator, debuisset celebrare in pane azymo in aliqua Ecclesia Latina privata,posito quod talis exstitisset, aut etiam in Ecclesia quadam Græca cum consensu legitimi Superioris, si nullum exinde timendum fuisset scandalum; prout & apud nos Presbyteri Græci celebrant in pane fermentato. Si vero Gervasius ibi fixisset domicilium, in Conscientia teneretur sequi Ritus Græcorum; eoquod tunc censeretur esse membrum Ecclesiæ Græcæ. *Pontas.*

CASUS VI. Hildebertus Parochus cum die quadam Dominica teneretur celebrare, nec vinum haberet, succum uvæ exprimit in calicem.

ꝑ. Valide consecrat; imo in casu necessitatis etiam licite, dummodo uva jam sit matura. *Pontas.*

CA-

CASUS VII. Octavius celebrans Missam vigesimo Januarii, dum ad Consecrationem pervenerat, reperit vinum penitus congelatum.

ꝑ. Opera danda Octavio, ut vinum gelu solvatur ante Consecrationem; vinum enim congelatum consecrari non debet, cum ex oppositione Authorum hac in re diversa sententiarum saltem eruatur, materiam esse dubiam. *Pontas.*

CASUS VIII. Geofredus Missam celebrans in sumptione advertit, vinum, in quo consecraverat, jam notabiliter acescere.

ꝑ. Si vinum non penitus in acetum fuit conversum, valide consecravit; licet non absque gravi peccato, si sciens sic consecravit: panis enim & vinum, si non totalem corruptionem attigerint, servant adhuc naturam panis & vini, licet Sacerdos celebrans absque gravi peccato non possit uti ejusmodi materia pro Consecratione scienter & absque necessitate. Vinum autem penitus acetosum, aut defrutum seu coctum, aut vappa seu evaporatum & corruptum prorsus non sunt materia valida pro Consecratione; quia penitus exuerunt naturam vini, retento solum nomine. *Pontas.*

CASUS IX. Antigonus celebraturus rogatur, ut consecret quinque hostias pro totidem communicantibus; licet autem observasset, sex hostias fuisse in Corporali positas, satis tamen ipsi erat habere intentionem tantum quinque consecrandi, quin eas determinaret, & sextam amoveret.

ꝑ. Nulla ex istis sex hostiis est consecrata; quia ad valorem Consecrationis absolute requiritur, ut materia consecranda sit determinata per intentionem consecrantis: Verba enim Consecratoria non operantur nisi id, quod significant. Aliud foret, si Antigonus existimasset, esse tantum quinque Hostias, habuisset tamen intentionem consecrandi omnes hostias coram positas; tunc enim omnes sex Hostiæ fuissent consecratae. *Pontas.*

CASUS X. Leonides celebrans Missam posuit in Altari Ciborium plenum hostiis consecrandis. Oblitus est autem aut neglexit detegere Ciborium ante Consecrationem.

ꝑ. Omnes Hostiæ sunt valide consecratae; nec iteranda est amplius altera die sub conditione Consecratio. Vide *Intentio* Caf. 1. *Pontas.*

CASUS XI. Samson Presbyter posuit in Corporali plures Hostias consecrandas pro communicantibus. Verum cum consecrasset suam Hostiam a se sumendam, nullam amplius habuit attentionem ad reliquas Hostias in Corporali positas; nec hu-

jus

jus suæ oblivionis recordabatur, nisi cum accederet ad distribuendam S. Communionem.

ꝑ. Hostiæ istæ sunt vere consecratae, & possunt distribui communicantibus, pro quibus destinatae erant, si habuit intentionem consecrandi omnes panes in Altari positos. *Pontas.*

CASUS XII. Sophronius cum valde deproperaret Missam, utpote vocatus ad assistendum infirmo, post Consecrationem Calicis advertit, se omisisse hæc verba, *novi & æterni Testamenti*, & sequentia.

ꝑ. Valide consecravit; nec repetenda sunt, quæ per præcipitantiam aut ex oblivione omisit: hæc sola enim verba; *Hic est Calix Sanguinis mei*, sunt essentialia ad Consecrationem calicis. *Pontas.*

CASUS XIII. Demetrius Presbyter Græcus, cum die quodam Missam celebraret in Ecclesia Latina, Doctor aliquis celeberrimus declarat, se non censere validam Consecrationem hujus Presbyteri; eoquod totam Consecrationis virtutem adscribant invocationi Spiritus Sancti, & non solis his verbis Christi: *Hoc est Corpus &c.*

ꝑ. Errat iste Doctor: non enim est condemnanda sententia Græcorum, antequam Ecclesia eam condemnandam pronunciet. Græci interrogati in Concilio Florentino 1438. qua intentione recitarent post verba Consecrationis illam orationem, quæ continetur in eorum liturgia, ut & in liturgiis S. Jacobi, S. Basilii & S. Joannis Chrysostomi, his conceptam verbis: *Fac panem quidem hunc honorabile corpus Christi tui: quod autem in calice isto est, honorabilem sanguinem Christi tui*, responderunt, se firmiter credere, verbis Dominicis Sacramentum fieri; atque adeo nihil aliud se petere per sequentem orationem, quam ut fiat Corpus Domini & Sanguinis Jesu Christi salutaris & Sacerdoti offerenti, & illis, pro quibus offertur. *Pontas.*

CASUS XIV. Simeon Presbyter declaratus pro suspenso, interdicto, & excommunicato, ac tandem degradatus, in alia regione, ubi non erat cognitus, Missam celebravit.

ꝑ. Valide consecravit, & verum obtulit Sacrificium. *Pontas.*

CASUS XV. Darius Presbyter in gratiam cujusdam amici sui, qui profitetur artem per varias conjurationes thesauros detegendi, hostiam consecrat, quam & illi tradit in finem hanc pessimum.

ꝑ. Non

ꝑ. Non obstante enormitate criminis, Consecratio fuit valida, si Darius habuit veram intentionem consecrandi. *Pontas.*

CASUS XVI. Eustafius Parochus Missam celebrans, post Communionem primum fuit monitus, quemdam Parochianorum suorum instantissime petere S. Viaticum. Cum autem non haberet consecratam Hostiam, unam ante finem Missæ adhuc pro moribundo consecrat.

ꝑ. Peccavit mortaliter. *Pontas.*

CASUS XVII. Octavia cum Parocho suo pluribus abhinc annis carnaliter peccans, ipso Paschatis die ad amovendam improbæ vitæ suspicionem, cum pluribus aliis ab illo sacram accipit Evcharistiam; sed tanti sceleris magnitudine territa, ex ore extrahens Sacratissimam Hostiam, sudario eam involvit, & paucis post diebus ad Sacramentum Pœnitentiæ accedens, illam adhuc integram tradit Confessario.

ꝑ. Non licet Confessario Hostiam illam comburere; sed debet eam in Sacratio reponere, donec species Sacramentales omnino sint corruptæ; nisi malit illam consumere prima vice, qua celebraturus est, quod consultius esset. *Pontas.*

CASUS XVIII. Parochus quidam, solus Sacerdos in Ecclesia sua, post Consecrationem primum recordatur, se non consecrasse Hostiam pro solemnibus processione vespere instituenda: hinc reponit in Ciborio Hostiam primum a se consecratam, & pro Communionem sua sumit aliam ex minoribus Hostiis jam consecratis.

ꝑ. Male egit Parochus; quia Sacerdos debet consummare Sacrificium, quod obtulit. *Conc. Tolet. Rubr. Miss. C. B.*

CASUS XIX. Parochus quidam, cum non haberet majorem Hostiam pro celebratione Missæ die quodam festo, consecrat in minore Hostia: ne autem populo præberet occasionem scandali, sumit ex Ciborio Hostiam majorem, ibi aservatam pro expositione solemnibus, & loco minoris Hostiæ illam elevat pro adoratione populi.

ꝑ. Non egit prudenter. *Marchant.* Quia in Missa pro adoratione populi elevanda est eadem Hostia, quæ fuit oblata & consecrata in Sacrificio. Prudentius egisset, si una cum majore Hostia pro adoratione populo monstrasset simul etiam minorem primum consecratam. C. B.

CASUS XX. Parochus quidam non habet, nec habere potest majorem Hostiam pro celebratione Missæ die quodam festo. Num pro Consecratione adhibere debet minorem Hostiam?

ꝑ. De-

ꝑ. Debet adhibere minorem; quia in casu urgentis necessitatis, qualis est iste, licet recedere a consuetudine ordinaria: dico, *consuetudine*; quia non exstat præceptum Ecclesiæ, prohibens, ne in Sacrificio Missæ adhibeatur minor Hostia; & consuetudo adhibendi majorem non obligat in omnibus circumstantiis, cum Sacrificium æque perfici possit in minore. Solummodo expedire videbitur, ut populus ante Missam moneatur hac de re, ne alienum & scandalosum id esse existimet. *Tamb. de Sac. Missæ l. 2. c. 8. §. 8. num. 16. Pasq. de Sac. Miss. q. 211. n. 2. Gobat. T. I. tr. 3. num. 46. C. B.*

CASUS XXI. Parochus quidam cum ex oblivione non consecrasset Hostiam majorem pro processione, adhibet minorem consecratam; post eam autem locat majorem Hostiam non consecratam, & sic utramque publice in processione desert.

ꝑ. Male agit Parochus; quia sic exponit Fideles periculo idololatriæ, saltem materialis. *Tamb. de Sac. Miss. l. 2. c. 28. §. 8. n. 23. De Lugo. Girib. C. B.*

CASUS XXII. Parochus quidam ruralis non nisi singulis mensibus renovare solet Evcharistiam in Tabernaculo, sumptis sacris Hostiis in Ciborio residuis & consecratis novis. Nihilominus, & hac præcautione non obstante, semel ac iterum reperit in fundo Ciborii vermiculos. Peccatne, si deinceps haud citius ac sæpius renovet?

ꝑ. Peccat mortaliter: plura enim Concilia, speciatim Turonense IV. & Mediolanense IV. constituerunt, Evcharistiam singulis septimanis renovandam esse; quæ etiam plurimum Doctorum sententia est. Nolim tamen asserere, hanc regulam esse universalem ac in omni rigore servandam; cum in variis Diocesibus id non nisi singulis mensibus semel fiat. Attendendæ hac in re circumstantiæ particulares v. g. humiditas loci, & juxta harum exigentiam aut sæpius fieri debet, aut diutius differri potest SS. Evcharistiæ renovatio; prout nempe citius aut tardius corrumpuntur species Evcharistiæ. C. B.

Vide *Communio Sacramentalis. Ecclesia. Missa.*

CONSILIARIUS.

Vide *Clericus Cas. 4. Judex.*

CONSTITUTIO.

Constitutio nomen genericum est: sic Constitutiones vocabantur leges Imperatorum, & Decreta Pontificum, qui nunquam

quam novas leges condebant, nisi prius congregarent Episcopos aut digniores Clericos Romæ aut in vicinia existentes. Hic sumitur Constitutio pro statuto aut Regula ab ipsis Religiosis ad conservandam disciplinam in Ordine & Monasteriis condita; & quæritur, num Episcopi, qui approbarunt ejusmodi Constitutiones, eas immutare valeant.

CASUS. Communitas quædam Monialium per patentes literas & permittente Episcopo instituta, proprias pro sui regimine Constitutiones habet. Potestne Episcopus eas immutare?

ꝑ. Episcopus non habet potestatem eas immutandi, nisi omnia Communitatis membra consentiant. Dantur certæ Regulæ, a quibus Superioribus discedendum minime est. Episcopus non habet in Ecclesia potestatem absolutam & despoticam, ut Principes sæculares; hic nunquam recedat a Spiritu Ecclesiæ, spiritu sapientiæ & justitiæ, qui nunquam tendit ad destructionem, sed semper ad ædificationem. Hinc Episcopus non potest dictæ Communitati præscribere Constitutiones contrarias iis, quæ actu in ea servantur, & cujus membra Communitatem constituentia quemdam quasi contractum inierunt, ut gubernentur secundum rationem vocationis suæ. Omnes igitur ejusmodi Constitutiones ab Episcopo præscriptæ debent recipi a majori parte Communitatis; secus delatis prius ad Episcopum cum reverentia hac de re querelis possunt rejici. Si tantum ex metu fuerunt receptæ, Moniales eas transgredientes non peccant. *Fromageau.*

NOTA. Distinguendum inter Constitutiones a Papa, & eas, quæ a solo Episcopo, & eas, quæ a neutro fuerunt confirmatæ. Quæ ab Episcopo fuerunt confirmatæ, etiam ejus autoritate, accedente assensu sanioris partis Capituli mutari possunt.

CONSUETUDO.

I. *Consuetudo dicitur jus moribus populi introductum, habens vim legis ex longo & continuo usu.* Potest autem usum sumi in sensu strictiore, pro usu scilicet particulari cujusdam Ecclesiæ, Parochiæ, Capituli, Collegii, Communitatis, aut certi loci particularis; aut in sensu latiore, nimirum pro usu generali cujusdam Regionis, Provinciæ aut Regni. Consuetudo differt a lege, quod lex expresse præcipiat aliquid, quod prius non erat observatum; Consuetudo autem rem præscribat jam dudum usitatam. Dicitur: *moribus populi*; quia homo privatus non tenetur facere id, quod a libera ipsius voluntate

tate dependet, licet a longo jam tempore id facere consueverit.

2. Consuetudo ut sit legitima, generaliter loquendo, debet esse rationabilis, justa, honesta, utilis, loco, temporis ac personis conveniens. Nunquam per Consuetudinem penitus abrogari potest lex naturalis aut divina, licet quandoque explicari aut quoad extensionem suam limitari possit. Lex humana autem per Consuetudinem debito & non interrupto tempore legitime præscriptam circa rem præscriptioni obnoxiam penitus abrogari potest.

3. Juxta leges Romanas sufficit usus decem annorum; juxta jus Canonicum autem requiruntur quadraginta anni ad legitime præscribendam Consuetudinem contra jus. In Gallia, ut Consuetudo vim legis obtineat, necesse est, ut sit immemorialis, ac scripto mandata autoritate Regia, & ex ejus præscripto plures sint latæ sententiæ; ea iterum abrogatur ex non usu per tempus immemorabile. Edicta Regia pro toto Regno edita derogare possunt Consuetudini; pariter eidem derogari potest per conventiones privatas, quæ nec bonum publicum nec bonos mores concernunt. Jus Gallicanum partialiter etiam compositum est ex consuetudinibus, habentibus vim legum, ubi autoritate Regis promulgatæ sunt, eæ ut sunt stricti juris. Si Consuetudo non determinat quosdam articulos bonum privatum spectantes, circa eos ad Consuetudines vicinas aut ad jus commune confugiendum est.

CASUS I. Romanus quidpiam egit, expresse prohibitum per legem Principis, conforme tamen Consuetudini contrariæ.

ꝑ. Si id, quod egit Romanus, contrarium est legi naturali aut divinæ, cui per Consuetudinem derogari nunquam potest, peccavit. Si vero secutus est Consuetudinem legitime præscriptam contra legem humanam, & in se minime vitiosam, non peccavit; quia prior lex abrogata jam erat per Consuetudinem contrariam. *Pontas.*

CASUS II. Si Romanus egisset quidem contra legem; sed ea non amplius fuisset in usu, an peccasset?

ꝑ. Non peccasset, si lex fuisset tantum humana, quæ cessasset obligare per non usum. *Pontas.*

CASUS III. Lucius sub initium quadragesimæ nunquam sacros cineres recipit, nec unquam aqua lustrali se aspergit intrans Ecclesiam. Peccatne agendo contra Consuetudinem tam universaliter receptam?

3. Si absit omnis contemptus aut scandalum, non eo ipso peccat quidem; vix tamen omnem a se culpam amolitur, usus pie institutos penitus ac habitualiter negligendo. Idem dicendum de simili omissione salutationis Angelicæ a pulpum campanæ, precum ante & post refectionem &c.

Vide *Jejunium Cas. 7.*

CONTRACTUS.

1. *Contractus* definitur duorum aut plurium *ultra citroque obligatio*. Aut exactius: *conventio producens reciprocam obligationem inter contrahentes*. Plures contractuum species distinguuntur: alii sunt *expliciti*, in quibus videlicet reciproca conventio exprimitur: alii *impliciti*, in quibus tantum subintelligitur: Quidam sunt *absolute initi*, alii *conditionate*, quorum effectus dependet a positione conditionis. Nonnulli dicuntur *gratuiti* seu *lucrativi*, in quibus unus contrahentium commodum aliquod percipit, quin teneatur alteri quidpiam rependere; & tales contractus sunt donatio, commodatum, precarium: alii vero sunt *onerosi*; quando nempe recipiens danti aliquid se daturum promittit, ut fit in emptione, mutuo, locatione?

2. Sunt etiam contractus, qui *nominati* dicuntur, eoquod proprium habeant nomen, quo ab aliis contractibus distinguuntur; quales sunt contractus emptionis & venditionis, mutui, locationis, depositi, commodati & precarii: alii vocantur *innominati*; quia speciale nomen non habent, per quod distinguantur ab aliis contractibus. Et hi sunt quadruplicis generis: scilicet *do ut des*; *facio ut facias*; *do, ut facias*; *facio ut des*.

3. Inter diversas contractuum species alii dominium rei, de qua contrahitur, transferunt, ut venditio, permutatio, mutuum &c. Alii solum usum transferunt, ut Commodatum & precarium. Aliis nec dominium nec usus transferunt, sed custodia rei dundaxat alteri committitur, ut in deposito. Denique ex iis quidam solum recipientis utilitatem spectant, ut mutuum, commodatum, donatio: alii solum dantis utilitatem, ut depositum: & demum alii utilitatem utriusque, & dantis & recipientis, ut locatio.

4. Ex omni contractu & conventionione oritur obligatio contrahentium; Excipitur 1. nisi contrahentes sint inhabiles ad contrahendum; vel ex natura tales, ut amentes; vel ex lege tales, ut prodigi, minores, uxores sub potestate maritorum constitutæ, & ii, qui jure sunt interdicti, quando eam

cum damno suo contrahunt. 2. Si conventio non sit contraria legibus aut bonis moribus. 3. Si contrahitur cum cognitione & libertate. 4. Si res, de qua contrahitur, in commercio venire nequeat.

5. Omittenda hic non sunt facta quædam, quæ, licet contractus vocari nequeant, eoquod nullum interveniat pactum expressum vel tacitum, obligationem tamen pariunt; & ideo a Jurisconsultis *Quasi-Contractus* nominantur; ut est 1. *Tutela*, quæ obligat Tutorem erga pupillum suum. *Gestio negotiorum*, seu administratio bonorum absentis, quam consanguineus aut amicus in favorem consanguinei aut amici sui ultra in se suscipit, ne dispereant bona ipsius: iste *Quasi-Contractus* tam æquus habetur, ut ex eo oriatur actio in favorem gerentis utiliter negotia alterius ad recuperandas impensas factas. 3. *Aditio hæreditatis* pura & simplex, qua tenetur hæres personaliter ad omnia defuncti onera, & ad solutionem legatorum: verum qui hæreditatem adiit Beneficio inventarii, non tenetur nisi pro rata bonorum, quæ ex hæreditate percepit; mobilibus tamen & immobilium fructibus ad rationes deductis.

6. Quilibet contractus fieri potest vel coram publicis Notariis, vel sub privato Chirographo, vel solum viva voce; licet nomine contractus ordinarie ille tantum veniat, qui fit in præsentia & sub signatura duorum Notariorum, aut unius Notarii duorumque testium, & sub contrahentium subscriptione.

7. Contractus coram Notariis initus constituit creditori hypothecam in bonis debitoris, ipsique confert prælationem ante omnes creditores chirographarios, ac etiam hypothecarios tempore Dati posteriores; id quod non fit in contractu sub privato chirographo inito.

8. Contractus censuales producant interesse quinque pro centum in iis regionibus, ubi edictum de anno 1665. est receptum: plus aut minus autem in districtu Parliamentorum, ubi Edictum illud non viget. Omnis contractus censualis ex sua natura usurarius est, quando debitor se obligat ad restituendam Summam sicque ad redimendum censum intra determinatum tempus.

CASUS I. Sigonius cum opus haberet 3000. florenis, mutuos eos accipit ab Hieronymo, eique tradit syngrapham privata subscriptione munitam hujus tenoris: *Certum hæc facio, Hieronymum mihi tria florenorum millia dedisse mutua, de quibus me erecturum contractum censualem coram Notario*

tario, quam primum petierit, & interim annum censum Edictis conformem eidem me persolutorum promitto.

ꝑ. Hieronymus tuta conscientia potest recipere, imo & exigere a Sigonio censum annum ex hac summa 3000. florenorum mutuo data, non obstante, quod syngrapha fuerit tantum privata subscriptione munita. *Pontas.*

CASUS II. Rex Galliae mense Decembri 1665. Edictum edidit, quo contractus censuales illegitimos declarat, in quibus census ultra vigesimam sortis partem stipuletur. Sulpitius degens in regione quadam, ubi Edictum illud non observatur, & ex antiqua consuetudine pro censu stipulari sollet decima sexta pars sortis, plures ejusmodi census recipit. Præter hæc, cum plures debitores, quibus aliquam pecuniæ summam ad tempus mutuum dedit, censum annum non solverent, eos judicialiter convenit, & condemnari facit ad solutionem partis decimæ sextæ sortis pro censu.

ꝑ. Tuta conscientia omnes hos census recipere potest. *Pontas.*

CASUS III. Fabius in domo sua censum 50. florenorum constituit Theodulo, a quo accipit 1000. florenos, conformiter ad Edictum de anno 1665., & per contractum se obligat ad redimendum intra sex annos hunc censum Theodulo summam 1000. florenorum restituendo.

ꝑ. Contractus iste est illegitimus. Ratio est; quia in eo latet usura palliata sub nomine emptionis: idem enim est, ac si Theodulus terminis æquivalentibus diceret: mutuos tibi do 1000. florenos ad sex annos, absque alienatione, hac tamen conditione, ut mihi quolibet anno solvas censum; & hic est ipsissimus ille contractus, qui dicitur *Contractus redimibilis ad nutum emptoris.* *Pontas.*

CASUS IV. Andromachus cum indigeret summa 2000. florenorum, Juliano prædium oppignorat, cujus anni reditus deductis omnibus expensis sunt 300. floreni, & in contractu stipulatur, ut sibi liberum sit intra sex annos summam hanc restituere, & domum recuperare; Julianum interea gaudere fructibus prædii usque ad restitutionem summæ Capitalis.

ꝑ. Contractus hic est usurarius; saltem nisi Julianus fructus perceptos ex prædio computet in solutionem summæ capitalis, quam debet Andromacho, deductis tamen expensis necessariis. *Pontas.*

CASUS V. Genebaldus filio suo matrimonium contrahenti per contractum nuptialem contulit fundum 1500. florenorum.

renorum anni census. Filius jam majorennis patri tradit arcanam syngrapham (*contrelettre*) qua se obligat patri ad solutionem anni census 250. florenorum; sciebat enim, fundum non nisi sub hac conditione a Patre sibi datum, etsi vltimus contractus plenum ad filium translatum fuerit dominium absque ulla reservatione. Biennio post moritur filius, & ex matrimonio suo prolem relinquit.

ꝑ. Genebaldus, qui suscepit tutelam prolis hujus, absque injustitia non potest sibi procurare solutionem 205. florenorum per arcanam filii sui syngrapham stipulatorum. Ratio est; quia ejusmodi syngrapha non licet uti in præjudicium tertii: hæc autem syngrapha a Genebaldo fieri iusta evidenter præjudicat juribus ac bono uxoris relictæ ac prolis superstitis. *Pontas.*

CASUS VI. Prosper & Paulus contractum emptionis & venditionis inierunt, in quo se Prosper obligat ad solvendum Paulo intra mensem 50. florenos pro mercibus emptis ab ipso. Elapsis autem octo diebus in contractu errorem intervenisse advertit.

ꝑ. Si error se tantum tenet ex qualitate rei, contractus est validus ac firmus: si autem error afficit ipsam substantiam rei, ut si Paulus putans se emisse farinam triticeam, deprehenderet eam esse hordeaceam, contractus non posset subsistere. Cum uterque contrahens est in bona fide egit, error non reddit contractum absolute nullum; quia sic dolus non intervenit: læsus tamen in hoc casu potest petere compensationem damni, & alter in conscientia tenetur ipsi compensare damnum. Aliquando etiam error circa qualitatem rei contractum irritat, ut si emptor nollet emere rem, nisi hac qualitate affectam; quia tunc qualitas rei spectatur tanquam aliquid intrinsicum substantiæ. Sic si emere velim vinum vetustum, detur autem mihi vinum recens, contractus est nullus. Eodem modo error circa qualitatem equi contractum invalidat, si equus muco aut asthma sit infectus, ita tamen, ut emptor intra spatium novem dierum a traditione equi debeat agere contra venditorem ad rescissionem contractus. *Pontas.*

CASUS VII. Artus & Alphonfus ineunt contractum societatis; Artus autem advertit, ex parte Alphonfi fraudem intervenisse.

ꝑ. Si fraus fuit causa contractus, ita ut ea cognita Artus non contraxisset, non tenetur in conscientia exequi contractum. Si vero non fuit causa contractus, & Artus etiam